

Proč rodiče volí odklad školní docházky u svých dětí?

Teoretická východiska a cíle

Česká republika je zemí s vysokým počtem odkladů školní docházky. Zatímco sousední země uvádějí výrazně nižší procenta odkladů školní docházky (8 % dětí v Německu a na Slovensku, 4 % v Rakousku), jsou i země, které institut odkladů nemají vůbec.

Česká škola nestojí na předpokladu, že má vyjít vstříc každému dítěti, naopak požaduje, aby se dítě přizpůsobilo jí. Tak se děje již před vstupem do povinného základního vzdělávání formou zápisu, kdy školy vyžadují po dětech znalosti a dovednosti. Jakou intervencí ale nabízí škola dětem, které tyto znalosti a dovednosti z různých důvodů neprokáží?

Proč rodiče v kontextu české školy volí odklad školní docházky u svých dětí?

Výzkumu odkladů se věnoval např. projekt CloSE, který přinesl zajímavá kvantitativní data.

Cílem mojí práce je navázat na projekt CloSE a kvalitativně došetřit vybrané rodiče hloubkovými rozhovory a poučit se podrobněji o jejich motivaci pro volbu odkladu školní docházky u jejich dítěte.

Metodologie

- Data pochází zejména z 10 hloubkových polo strukturovaných rozhovorů s rodiči, kteří volili pro své dítě odklad školní docházky
- 7 rodičů bylo nalezeno díky projektu CloSE, další 3 rozhovory ukázaly, že se odpovědi již typově opakují
- Rodiče byli dotazováni v červnu až srpnu 2015, kdy jejich dítě ukončilo odkladový rok
- Výzkumné okruhy:
 - Rozhodování o odkladu
 - Charakter české školy ve vztahu k přístupu k dítěti a volby odkladu
 - Dostupnost odkladu a role PPP
 - Rozvoj dítěte a vyrovnávání důvodu odkladu během odkladového roku
 - Důležitost rozhodnutí pro rodiče a pro dítě (dle rodiče)
 - Hodnocení rozhodnutí
- Rodiče byli stručně kontaktováni ještě jednou v červnu 2017 s následujícími okruhy
 - Hodnocení rozhodnutí o odkladu po zkušenosti se školou
 - Hodnocení školy a školního wellbeingu pro dítě (hodnoceno rodiči)
 - Specifické otázky zohledňující situaci každého respondenta

CloSE Czech Longitudinal Study in Education

- 7 letý výzkumný longitudinální projekt (2012 – 2018)
- Cílem projektu je využít longitudinálních a experimentálních šetření jednotlivců, rodin a škol k realizaci ekonomicko-sociologicko-vzdělávacího výzkumu procesu formování dovedností, postojů a preferencí jednotlivců a k identifikaci role dovedností na trhu práce v České republice.
- Zahrnuje kohorty předškolních dětí, studentů (PIRLS a TIMMS 2011) a dospělých (PIAAC)
- V kohortě předškolních dětí byly opakovaně dotazováni rodiče dětí (mj. o volbě školního odkladu) a děti byly testovány (vizuální percepce a test před matematických dovedností)

Závěry

Rodičům záleží na wellbeingu jejich dítěte ve škole a odklad školní docházky používají jako jeden z nástrojů, jak se mu přiblížit.

V analýze se ukázaly 3 hlavní důvody, které vedou rodiče k volbě odkladu školní docházky jejich dítěte:

1. Čekání na „dream school“

Někteří rodiče čekají na „vysněnou“ školu pro jejich dítě. Pokud se jejich dítě nedostane do takové školy první rok, volí rodiče odklad školní docházky, aby dítěti zajistili zápis ve vysněné škole na příští rok.

2. Uspokojení systému

Jsou rodiče, kteří se snaží vyhovět systému a zamezit konfliktu s autoritami, který by v budoucnu mohl negativně ovlivnit vzdělávací dráhu jejich dítěte. Rodiče tak volí odklad, v případech, kdy škola jejich dítě nepřijme pro silné populační ročníky, škola dítě „vrátí“ do mateřské školy, či rodiče uposlechnout autoritu pedagogicko-psychologické poradny. Jsou také rodiče, kteří volí odklad z obavy, že jejich živé dítě nebude ve škole schopné adaptace.

3. Nedostatek důvěry vůči škole

Někteří rodiče vyjadřují nedůvěru, zda se škola dostatečně postará o jejich dítě. Jde zejména o rodiče dětí s drobnou specifickou potřebou, kterou by škola ovšem měla zohlednit. Rodiče tak volí odklad pro své bilingvní dítě, dítě s glykemií, nebo dítě ostýchavé a svým založením uzavřenější.

Případ č.	Stručný popis	Měsíc narození	Skóre dítěte v testu	Dosažené vzdělání rodičů
1	Čekání na Montessori školu	srpen	střední	ISCED 6 - 7
2	Čekání na Lauderovy školy	srpen	vyšší	ISCED 5
3	Osobní znalost a důvěra v učitele přípravné třídy a	červenec	vyšší	ISCED 6 - 7
4	Bilingvní dítě a aktivní nabídka přípravné třídy	srpen	vyšší	ISCED 6 - 7
5	Dítě nepřijaté školou	květen	vyšší	ISCED 6 - 7
6	Dítě poslané ze školy zpět do školky	květen	nižší	ISCED 5
7	Drobná stydlivá dívka	srpen	vyšší	ISCED 5
8	Odklad je o systému, ne o našem dítěti	srpen	-	ISCED 6 - 7
9	Učitelé by naše živé dítě neměli rádi	červenec	-	ISCED 6 - 7
10	Dítě s řečovými obtížemi	srpen	-	ISCED 6 - 7

Výroky rodičů o volbě odkladu

Bibliografie

- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, ISBN : 987 – 80 – 7367 – 485 – 4.
- HAVLÍK, R, KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha : Portál, 2002. ISBN : 8071786357
- CHARMAZ, K. *Constructing Grounded Theory. A practical Guide Through Qualitative Analysis*. Sage, 2006. ISBN: 9780761973539
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada, 2007, s. 32, ISBN : 978 – 80 – 247 -1369 -4.
- KASÍKOVÁ, H. STRAKOVÁ, J. (Eds.) *Diverzita a diferenciacie v základním vzdělávání*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1911-8.
- MATĚJŮ, P., STRAKOVÁ, J. *(Ne)rovnné šance na vzdělání. Vzdělanostní nerovnosti v České republice*. Praha: Academia, 2006, s. 97, ISBN 80-200-1400-4
- STRAUSS, CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Brno: Podané ruce, 1999, ISBN: 9788085834604
- ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, ISBN: 978-80-7367-313-0.